

Research Paper

Identify the drivers of academic guidance for ninth grade students to enter the conservatory

Feizollah Naseri¹, Maryam Eslampnah^{2*}, Faranak Mousavi³, Elham Kaviani⁴

1. PhD Education Management, Islamic Azad University, Kermansha branch, Kermansha, Iran

2. Assistant Professor Department of Education Management, Faculty of Literature and Human Sciences, Kermansha University, Kermansha, Iran

3. Associate Professor Department of Education Management, Faculty of Literature and Human Sciences, Kermansha University, Kermansha, Iran

4. Assistant Professor Department of Education Management, Faculty of Literature and Human Sciences, Kermansha University, Kermansha, Iran

Received: 2021/1/26

Accepted: 2021/8/7

PP:86-99

Use your device to scan and read the article online

DOI:

[10.30495/jedu.2023.27191.5432](https://doi.org/10.30495/jedu.2023.27191.5432)

Keywords:

Academic guidance,
Ninth grade students,
Conservatory,
Strasus & Corbin metod

Abstract

Introduction: The purpose of this study is to identify the drivers of ninth grade students to enter the conservatory

research methodology: This research is of qualitative and phenomenological type. The statistical population of this study includes all experts and educational guidance counselors in Ilam city. Based on purposive sampling method, semi-structured interviews were conducted with 16 experts and consultants who had at least 10 years of service in the education system. In this study, in order to achieve validity, it was tried to use consultants and experts in the field of academic guidance, and to determine the reliability, the research partners' approval strategy was used, Accordingly, validity and reliability were confirmed. The analysis method used in the present study was Strauss and Corbin method.

Findings: Based on the results of the interviews, 5 concepts were obtained in the form of 22 themes. Findings showed that the five concepts of empowerment and knowledge of experts and teachers, effective use of information and communication technology, increasing awareness and sense of responsibility of parents, empowering and increasing students' awareness and improving the academic guidance process and scoring methods are factors that can improve the student academic guidance process. Be the ninth grade to enter the conservatory.

Conclusion: Therefore, it is suggested to use the model presented in this study in order to be more effective and efficient in the process of academic guidance of ninth grade students.

Citation: Naseri Feizollah, Eslampnah Maryam, Mousavi Faranak, Kaviani Elham (2023). Identify the drivers of academic guidance for ninth grade students to enter the conservatory. Journal of New Approaches in Educational Administration; 14(2):86-99

Corresponding author: Maryam Eslampnah

Address: Kermanshah, Kermanshah Branch Azad University

Tell: 09123219346

Email: m.islampanah@iauaksh.ac.ir

Extended Abstract

Introduction:

One of the most important issues in the sociology of education is the discussion of academic success and educational experiences based on interests and considering the economic and cultural status of families and students. Accordingly, the stage of field selection is the most important stage of students' education because at this stage, students will determine their future and their lives with this choice. Therefore, it is essential to create an effective academic guidance system and program that will be a guide for students.

Context:

Academic guidance should be a purely scientific issue in accordance with the science of the day and therefore must be made changes in it, while it can be observed that this style sheet in Iran has not found changes in accordance with the science of the day.

Goal:

The aim of this study was to identify the academic guidance drivers of ninth grade students to enter the conservatory.

Method:

In this study, a qualitative approach was used. Using library studies and semi-structured interviews, qualitative data were collected. The statistical population of this study included all academic advisors, educational counseling experts. Accordingly, counselors and experts with at least 10 years of experience in schools in Ilam city were targeted as a community and theoretical saturation index was used to determine the sample size. In the first stage, interview questions were compiled and reviewed using reviewing books and related researches and holding meetings with supervisors and advisors. After determining the solat and the statistical population, the interview was conducted through coordinated telephone calls and interviews. The duration of the interview was between 30 and 90 minutes. The data saturation phase was felt from the 13th interview onwards, but the interviews continued to ensure more than data saturation until the 16th participant. Also, repeated study method, continuous comparison of data, summarization and classification of data were used to deeper study the research data. onomic and cultural status of families and students. Accordingly, the stage of field selection is the most important stage of students' education because at this stage, students will determine their future and their lives with this choice. Therefore, it is essential to create an effective academic guidance system and program that will be a guide for students. Academic guidance should be a purely scientific issue in accordance with the science of the day and therefore must be made changes in it, while it can be observed that this

style sheet in Iran has not found changes in accordance with the science of the day. The aim of this study was to identify the academic guidance drivers of ninth grade students to enter the conservatory. In order to encode and analyze the information, Strauss and Corbin's continuous comparison method was used.

Findings:

Based on the results of the interviews, five concepts were obtained in 22 themes. The results showed that five concepts of empowerment and knowledge-based of experts and teachers, effective use of information and communication technology, increasing awareness and sense of responsibility of parents, empowering and increasing students' awareness, and modifying the academic guidance process and scoring methods are factors that can improve the academic guidance process of ninth grade students to enter the conservatory. The results showed that among the themes of empowerment and knowledge-building of experts and teachers, providing expert advice and raising the level of awareness of experts and teachers, and continuous training of experts and teachers in the field of the importance of academic guidance are the subjects that have the highest rank and are more important. Among the themes of the concept of effective use of information and communication technology, the content of using the opinions and experience of successful people in the Internet had the highest rank. Similarly, among the themes of the concept of increasing awareness and sense of responsibility of parents, the theme of raising parents' awareness about the importance of choosing a field using booklets and showing successful people, among the themes of empowerment concept and increasing students' awareness, the theme of introducing students and successful examples of graduates, and among the themes of the concept of reforming the academic guidance process and scoring methods, the theme of multi-stage test Academic guidance (talent identification) had the highest rank in order to increase trust and reduce uncertainties.

Results:

The existing academic guidance system has some deficiencies which necessitates reforms in this system. Teachers and counselors, parents and students are the three sides of the academic guidance pyramid that should be affected in the process of reforming it. Counselors and teachers deal with students' educational and behavioral problems as guides. Since students spend a lot of time at home and with their parents, it is necessary that parents, with high knowledge and knowledge, pay attention to the academic guidance and the process of choosing the students' field of study. Of course, in the academic guidance process, ultimately it is the

students who have to choose the right field of interest and all of the said items are solely to help students in the field selection process. Empowering and increasing students' awareness through factors

such as introducing students and successful examples of graduates can help to make academic guidance efficient.

مقاله پژوهشی

شناسایی پیشران‌های هدایت تحصیلی دانش‌آموزان پایه نهم برای ورود به هنرستان

فیض الله ناصری^۱، مریم اسلام‌پناه^{۲*}، فرانک موسوی^۳، الهام کاویانی^۴

۱. دانش آموخته دکتری مدیریت آموزشی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران

۲. استادیار گروه مدیریت آموزشی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران

۳. دانشیار گروه مدیریت آموزشی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران

۴. استادیار گروه مدیریت آموزشی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران

چکیده

مقدمه و هدف: هدف این پژوهش شناسایی پیشران‌های هدایت تحصیلی دانش‌آموزان پایه نهم برای ورود به هنرستان بود.

روش شناسایی پژوهش: این پژوهش از نوع کیفی و پدیدارشناسی بود. جامعه پژوهش شامل تمامی کارشناسان و مشاوران هدایت تحصیلی شهرستان ایلام بود. براساس روش نمونه‌گیری هدفمند، مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته با ۱۶ نفر از کارشناسان و مشاوران انجام گرفت که دارای حداقل ۱۰ سال سابقه خدمت در نظام آموزشی بودند. در این پژوهش جهت دستیابی به روایی، از مشاوران و کارشناسان صاحب نظر در زمینه هدایت تحصیلی استفاده گردید، و برای تعیین پایایی، از راهبرد تأیید همکاران پژوهشی استفاده شد، براین اساس روایی و پایایی تأیید شد. روش تجزیه و تحلیل مورد استفاده در پژوهش حاضر، روش اشتراوس و کوربین بود.

یافته‌ها: براساس نتایج مصاحبه‌ها، ۵ مفهوم در قالب ۲۲ مضمون بدست آمد. یافته‌ها نشان داد پنج مفهوم توانمندسازی و دانش‌مداری کارشناسان و معلمان، بکارگیری مؤثر فناوری اطلاعات و ارتباطات، افزایش آگاهی و حس مسئولیت‌پذیری اولیا، توانمندسازی و افزایش آگاهی دانش‌آموزان و اصلاح فرایند هدایت تحصیلی و روش‌های امتیازدهی عواملی هستند که می‌توانند باعث بهبود فرایند هدایت تحصیلی دانش‌آموزان پایه نهم برای ورود به هنرستان شود.

بحث و نتیجه‌گیری: بر این اساس پیشنهاد می‌شود از مدل ارائه شده در این پژوهش به منظور اثربخشی بیشتر و کارا کردن فرایند هدایت تحصیلی دانش‌آموزان پایه نهم استفاده شود.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۱/۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۵/۱۶

شماره صفحات: ۸۶-۹۹

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

DOI:

10.30495/jedu.2023.27191.5432

واژه‌های کلیدی:

پیشران‌های هدایت تحصیلی،

دانش‌آموزان پایه نهم،

هنرستان، روش اشتراوس و کوربین

استناد: ناصری فیض الله، اسلام‌پناه مریم، موسوی فرانک، کاویانی الهام (۱۴۰۲)، شناسایی پیشران‌های هدایت تحصیلی دانش‌آموزان پایه نهم برای ورود به هنرستان

، دوماهنامه علمی - پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی. ۱۴ (۲): ۸۶-۹۹

* نویسنده مسوول: مریم اسلام پناه

نشانی: کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه

تلفن: ۰۹۱۳۳۲۱۹۳۴۶

پست الکترونیکی: m.islampanah@iauaksh.ac.ir

مقدمه

پیچیدگی و دگرگونی دائم‌دنیای مدرن امروز در هر لحظه‌ای انسان را بر سر انتخاب‌های متعددی قرار می‌دهد (Aslani and Faraji, 2016). و شاید بتوان گفت از مهم‌ترین مسائل در بحث جامعه‌شناسی آموزش و پرورش بحث موفقیت تحصیلی و تجارب آموزشی براساس علائق، ذخیره‌های دانشی و تجارب یادگیری با توجه به موقعیت اقتصادی و فرهنگی خانواده‌ها و دانش‌آموزان است. در این میان مساله مهم و سرنوشت ساز انتخاب رشته تحصیلی در دوران دبیرستان بر مبنای عواملی که ذکر شد انجام می‌شود. راهنمایی و هدایت تحصیلی را به‌عنوان فرایند کمک به دانش‌آموزان برای انتخاب رشته تحصیلی مناسب براساس شناخت استعدادها و توانایی‌های خود و امکانات و شرایط محیطی تعریف کرده‌اند (Niyaazi and Soleymaanjeaad, 2021). در واقع مرحله‌ی انتخاب رشته‌ی تحصیلی مهمترین مرحله تحصیلی دانش‌آموزان است چرا که در این مرحله، دانش‌آموزان آینده و زندگی خود را با این انتخاب رقم می‌زنند. دانش‌آموزی در انتخابش موفقتر است که با اطلاعات بیشتری انتخاب خود را انجام دهد (Khademmasjedi and Noroozi, 2016). با این حال مسئله مشاهده شده این است که دانش‌آموزان به دلیل ناآگاهی از توانایی‌ها، پتانسیل‌ها، علائق خود و ویژگی‌های آینده رشته تحصیلی و تنها بر اساس تحمیل فشار خانواده و یا از روش چشم و هم چشمی انتخاب رشته می‌کنند (Nazari et al., 2010).

دوره آموزش متوسطه دوم یکی از مهم‌ترین و حساسترین مراحل تحصیلات رسمی به شمار می‌رود. زیرا در این دوره است که بخش بزرگی از استعدادهای اختصاصی نوجوانان و جوانان بروز کرده، قدرت یادگیری آنان به حد اعلای خود رسیده، کنجکاوای آنان جهت معینی یافته و مسائل جدید زندگی مانند انتخاب رشته، انتخاب حرفه و شغل و مسائلی از این دست ذهن آنها را به خود مشغول می‌سازد (Sohrabi et al., 2017). تنوع رشته‌های تحصیلی در آموزش متوسطه دوم و بخصوص هنرستان‌ها از یک طرف و دامنه وسیع مشاغل در جامعه امروز و ارتباط تحقیقات با شغل از طرف دیگر ایجاب می‌کند که دانش‌آموزان برای آینده تحصیل و شغل خود برنامه‌ریزی کنند (Shafi'abadi, 2013). TaaleZari et al., (2018) بیان کرد که انتخاب رشته امری بسیار حساس و سرنوشت ساز است و دانش‌آموزان جهت انجام هرچه بهتر وظایف خود می‌بایستی با آگاهی بیشتری رشته تحصیلی خود را انتخاب کرده تا به دنبال آن علاقه مندی بیشتری در آن‌ها ایجاد گردد (Aslani and Faraji, 2016). تحصیل اگر متناسب با استعداد و علاقه نباشد، فرد برای ورود به بازار کار، انگیزه و کارایی لازم را نخواهد داشت (Sharifi et al., 2020). عواقب سوء ناشی از این مسئله متوجه نظام آموزشی می‌گردد. یکی از عواملی که بر انتخاب درست رشته تحصیلی تأثیر دارد، هدایت تحصیلی است (Aslani and Faraji, 2016).

تحولات ناشی از انقلاب صنعتی نقش دیرین آموزش و پرورش را به کلی دگرگون ساخت و در برنامه‌ها، محتوای درسی و روش‌های آموزش، تغییرات بنیادین به وجود آورد که مهم‌ترین آن‌ها همگانی شدن آموزش و پرورش، طولانی شدن مدت تحصیل، ایجاد رشته‌های متنوع تحصیلی و اجرای برنامه‌های مشاوره و راهنمایی در مدارس بود (Navidi, 2018). ایده اصلی هدایت تحصیلی این است که در دنیای پویا و پیچیده امروزی کسب دانش به همراه تجربه به افراد این امکان را میدهد که از عدم قطعیت‌ها بهتر استفاده کند. از این نظر، هدایت تحصیلی یک استراتژی اصلی سیاسی است که هم به نیازهای اقتصاد و هم به آرزوی شهروندان برای رفاه پاسخ می‌دهد و ابزاری است برای ارتقا فردی در حالی که هم زمان اهداف سیاسی گسترده‌تری مانند رشد اقتصادی و اجتماعی را دنبال می‌کند (Romito, 2019). برنامه هدایت تحصیلی، با شناسایی دانش‌آموزان در تمام ابعاد وجودی‌شان، عامل تسهیل و تسریع‌کننده در دستیابی به اهداف آموزش و پرورش است (niyazari et al., 2020).

هدایت تحصیلی در آموزش و پرورش پیش‌نیاز اساسی موفقیت آینده علمی یا شغلی دانش‌آموزان با توجه به علائق، سوابق تحصیلی و سایر معیارهای مربوط به شخصیت آن‌هاست (Mimis et al., 2019). منظور از هدایت تحصیلی، هدایت دانش‌آموزان به مناسب‌ترین شاخه یا رشته تحصیلی بر اساس استعداد و علاقه آنان و به تناسب امکانات و نیازهای کشور است؛ فرایندی که به واسطه آن مربی و مشاور با دانش‌آموز تعامل برقرار می‌کند تا بتواند در انتخاب رشته مورد نظر به بهترین وجه به دانش‌آموز کمک کند (Owens, 2015). مطالعات اخیر در زمینه هدایت تحصیلی به دشواری کمک به دانش‌آموزان در تصمیم‌گیری انتخاب رشته اشاره دارد (Guichard et al., 2005; Belskaya et al., 2016). راهنمایی نادرست می‌تواند در ادامه تحصیل مشکلاتی ایجاد کند و می‌تواند تا ترک تحصیل ادامه یابد. بسیاری از کشورها برای حمایت از دانش‌آموزان در چنین شرایطی، به مشاوران متوسل می‌شوند. با این حال، به دلیل پارامترهای متعدد و همچنین نمرات کسب شده از هر دوره، معمولاً ارائه بهترین انتخاب متناسب با مشخصات آن‌ها دشوار است (Belghiti et al., 2017). انتخاب رشته در دبیرستان یک تصمیم حیاتی در زندگی فرد است، که از جمله جنبه‌های شکل‌گیری هویت است که به طور عمده در دوره نوجوانی آغاز و تثبیت می‌شوند (به عنوان مثال، تعهد آموزشی و شغلی). یافتن تخصص‌های دانش‌آموزان در اسرع وقت می‌تواند به آن‌ها کمک کند جهت درستی را برای اهداف یادگیری، شغلی و آموزشی خود انتخاب کنند (Antelm-Lanzat et al., 2020). بنابراین، ایجاد یک سیستم و برنامه مؤثر هدایت تحصیلی که راهنمایی برای دانش‌آموزان باشد، ضروری است. توجه به اهداف هدایت‌نامه تحصیلی و مسائل علمی در انتخاب رشته، ما را

متوجه این نکته می‌کند که هدایت‌نامه تحصیلی باید یک مسأله کاملاً علمی و مطابق با علوم روز باشد و به همین علت باید تحولاتی در آن صورت بپذیرد، در حالی که مشاهده می‌شود این شیوه‌نامه در ایران، تحولاتی مطابق علم روز پیدا نکرده است. در فرایند کنونی هدایت تحصیلی در مدارس از ملاک‌ها و شاخص‌هایی استفاده می‌گردد که در مورد مفید بودن بعضی از آن‌ها تردیدی جدی وجود دارد. متأسفانه تهیه‌کنندگان شیوه‌نامه‌های هدایت تحصیلی شناخت عمیقی نسبت به رشته‌های تحصیلی موجود در هنرستان‌ها نداشته و به همین علت مشاهده می‌شود که در هدایت‌نامه تحصیلی که برای دانش‌آموزان پایه نهم تهیه می‌شود، رویکرد معمولاً یک رویکرد ورود به رشته‌های نظری است. لذا با توجه به نیاز کشور به نیروی کار ماهر، مسأله اصلی در این پژوهش این است که الگوی مناسب هدایت تحصیلی جهت راهنمایی دانش‌آموزان برای ورود به رشته مناسب چه است؟

چاقوب نظری و پیشینه پژوهش

شیوه‌های هدایت تحصیلی دانش‌آموزان را در فرایند تصمیم‌گیری همراهی کرده و توانایی آن‌ها را در شناخت و پذیرش نتایج انتخابی خود پرورش می‌دهد (Kauchak, 2011). در واقع برنامه هدایت تحصیلی، شامل فعالیت‌هایی است که در فرایند تحصیل با کمک به دانش‌آموزان در انتخاب مسیر تحصیلی و شغلی، دستیابی به اهداف نظام آموزشی را، تسهیل و تسریع می‌کند. هدایت تحصیلی به دانش‌آموز کمک می‌کند تا از طریق شناخت خویشتن (استعدادها، رغبت‌ها، نیازها، ارزش‌ها و...) و شناخت محیط (امکانات، محدودیت‌ها) و کسب مهارت‌های مشکل‌گشایی در اخذ تصمیمات عاقلانه، برخورد صحیح با مسائل زندگی و حرکت به سوی کمال وجودی خویش، به خود رهبری برسد (Eskandari, 2017). در این زمینه Mimis et al. (2019) در پژوهشی با عنوان "چارچوبی برای هدایت تحصیلی هوشمند با استفاده از داده کاوی" نشان داد که هدایت تحصیلی در مراحل مقدماتی (قبل از ورود به دبیرستان) می‌تواند باعث افزایش احتمال موفقیت دانش‌آموزان شود. هم چنین نتایج نشان داد که به روز بودن و منطبق بودن با شرایط شغلی از مهم ترین مؤلفه‌های هدایت تحصیلی دانش‌آموزان است. Wong and Yuen (2019) در پژوهشی با عنوان "راهنمایی و مشاوره شغلی در مدارس متوسطه در هنگ کنگ: یک مرور کلی تاریخی" نشان داد که به موازات رشد اقتصاد جهانی، در هنگ کنگ کنک نیز برنامه‌های وسیع در زمینه هدایت تحصیلی و شغلی به منظور همراهی با نظام جهانی تدوین شد که نشان دهنده اهمیت برنامه‌های هدایت تحصیلی است. Rezaei Madani et al, (2019) در پژوهشی با عنوان "بررسی فرایند هدایت تحصیلی نوین از منظر مشاوران مدارس" نشان دادند که چهار مقوله اصلی: (۱) نارسایی‌های فرایند هدایت تحصیلی؛ (۲) مشکلات آزمون؛ (۳) آگاهی بخشی؛ (۴) ضرورت امکانات در اجرای بهینه از مهم ترین عوامل مؤثر بر فرایند هدایت تحصیلی است. Navidi, (2018) در پژوهشی تحت عنوان "هدایت تحصیلی در نظام آموزش و پرورش ایران: تجارب علمی و چالش‌های پایدار" نشان داد ایجاد بستر مناسب، تصریح نیازها و امکانات جامعه، ارتقای سطح دانش و مهارت حرفه‌ای مشاوران، تلاش مداوم و اهتمام جدی برای شناخت و راهنمایی دانش‌آموزان از آغاز تحصیلات تا مرحله کسب صلاحیت خود رهبری و استمرار در انجام دادن پژوهش و ارزشیابی اقدام‌ها و برنامه‌ها عوامل یاری رسان به بهبود برنامه هدایت تحصیلی هستند. Salmani and Saimi, (2018) در پژوهشی با عنوان "بررسی عوامل مؤثر بر هدایت تحصیلی و انتخاب رشته تحصیلی دانش‌آموزان پایه نهم" نشان دادند راهنمایان و مشاوران، اولیا دانش‌آموز، علائق و انگیزه‌های دانش‌آموزان، هم سالان و دوستان و وسایل ارتباط جمعی از عوامل مؤثر بر هدایت تحصیلی و انتخاب رشته تحصیلی است. Garcia-Perez & Hidalgo (2017) در پژوهشی تحت عنوان "دانش‌آموزی جا نمانده؟ شواهدی از برنامه‌ی هدایت مدرسه در اسپانیا" نشان دادند که تاثیر برنامه‌های هدایت تحصیلی بر روی دانش‌آموزان مدارس روستایی بسیار بیشتر از دانش‌آموزان مدارس شهری است. Hughes et al, (2017) در پژوهشی با عنوان "مدرسه جدید به جای مدرسه قدیمی: راهنمایی شغلی و مشاوره در آموزش" نشان دادند آموزش و پرورش به جای بیان نظریه‌ها برای هدایت تحصیلی و شغلی باید از موقعیت‌های واقعی برای دانش‌آموزان جهت انتخاب مسیر تحصیلی و شغلی استفاده کرده و زمینه‌ای را مهیا سازد تا دانش‌آموزان با معنای تجربیات واقعی زندگی در نتیجه گفتگو با دیگران آشنا شده و براساس آن مسیر تحصیلی و شغلی خود را انتخاب کنند. Aslani and Faraji, (2016) در پژوهشی با عنوان "بررسی نگرش دانش‌آموزان در خصوص عوامل مؤثر در هدایت تحصیلی و میزان رضایت از رشته تحصیلی" نشان دادند که تفاوت معناداری بین گروه‌های مختلف در رضایت از رشته تحصیلی وجود دارد. هم چنین نگرش دانش‌آموزان به فعالیت‌های مشاوره‌ای مثبت ارزیابی می‌شود و این فعالیت‌ها از طرف دانش‌آموزان مورد توجه قرار گرفته و مورد استفاده آن‌ها در هدایت تحصیلی و انتخاب رشته قرار می‌گیرد. Tawiah et al. (2015) در پژوهشی با عنوان "تأثیر هدایت تحصیلی و مشاوره بر عملکرد تحصیلی" نشان دادند که انجام مشاوره و ارائه هدایت تحصیلی به صورت مستمر، می‌تواند بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر مثبت و معناداری داشته باشد. Demir & Can (2015) در پژوهشی با عنوان "راهنمایی و هدایت فهم معلمان مشاور و نگرش آن‌ها در مورد راهنمایی و هدایت" نشان دادند که سطح درک و سطح معلومات مشاوران و معلمان راهنما و سطوح نگرش آنان در

سطح متوسطی است. هم چنین مشاوران خانم درک بهتر و بیشتری از مشاوره و راهنمایی و نگرشی بهتر نسبت به مشاوره و راهنمایی نسبت به معلمان مرد داشتند.

با توجه به مبانی نظری و پیشینه تحقیق این پژوهش به دنبال پاسخ به سوالات زیر است:

- ۱- ابعاد و مولفه‌های تأثیرگذار بر هدایت تحصیلی دانش‌آموزان پایه نهم برای ورود به هنرستان کدامند؟
- ۲- اولویت‌بندی و رتبه‌بندی پیشران‌های هدایت تحصیلی دانش‌آموزان پایه نهم برای ورود به هنرستان چگونه است؟

روش شناسی پژوهش

با توجه به این که هدف این پژوهش شناسایی پیشران‌های هدایت تحصیلی دانش‌آموزان برای ورود به هنرستان بود و از طرفی سعی بر این بود تا حد امکان نتایج بدست آمده واقعی باشد، بر این اساس از رویکرد کیفی استفاده شد. با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای و انجام مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته اقدام به جمع آوری داده‌های کیفی شد. جامعه آماری این پژوهش شامل همه مشاوران تحصیلی، کارشناسان حوزه مشاوره تحصیلی بود، اما چون هدف پژوهش شناسایی پیشران‌های هدایت تحصیلی دانش‌آموزان پایه نهم برای ورود به هنرستان بود لذا تأکید این پژوهش به صورت اخص بر مشاوران و کارشناسان تحصیلی پایه نهم قرار گرفت. بر همین اساس، مشاوران و کارشناسان دارای حداقل ۱۰ سال سابقه در مدارس شهر ایلام به عنوان جامعه هدف قرار گرفتند و برای تعیین حجم نمونه از شاخص اشباع نظری داده‌ها استفاده شد. در مرحله اول با استفاده از مرور کتب و پژوهش‌های مرتبط و برگزاری جلسات با استادان راهنما و مشاور، سوالات مصاحبه تدوین و مورد بازبینی قرار گرفت. پس از مشخص شدن سوالات و جامعه آماری وقت مصاحبه از طریق تماس تلفنی هماهنگ، و مصاحبه انجام شد. مدت زمان انجام مصاحبه بین ۳۰ الی ۹۰ دقیقه بود. زمانی که داده‌ها در مصاحبه روند تکراری پیدا کردند، فرایند جمع آوری داده‌ها پایان یافت. مرحله اشباع داده‌ها از مصاحبه سیزدهم به بعد احساس شد، ولی برای اطمینان بیشتر از اشباع داده‌ها تا شرکت کننده شانزدهم مصاحبه‌ها ادامه یافت. در مصاحبه شانزدهم اطمینان حاصل شد که داده‌ها تکراری بوده و انجام مصاحبه‌ها در این مرحله متوقف شد. سوالات به صورت ساده و شفاف بیان می‌شد و در صورت لزوم با گنجاندن توضیحاتی، منظور و هدف پژوهشگر از طرح این سوال به اطلاع مصاحبه شونده‌گان می‌رسید تا از تداخل با سایر موضوعات مشابه که مورد نظر پژوهشگر نبود، جلوگیری شود. همچنین جهت بررسی عمیق‌تر داده‌های پژوهش از روش مطالعه مکرر، مقایسه مستمر داده‌ها، خلاصه سازی و دسته‌بندی اطلاعات استفاده گردید. در مرحله دوم، مطالب گردآوری شده، دسته بندی و اطلاعات مرتبط با موضوع پژوهش از متن مصاحبه‌ها استخراج و کدگذاری شدند. به منظور کدگذاری و تحلیل اطلاعات، از روش مقایسه مداوم اشتراوس و کوربین^۱ استفاده شد. جهت دستیابی به روایی^۲، سعی شد از مشاوران و کارشناسان صاحب نظر در زمینه هدایت تحصیلی استفاده گردد تا اعتبار پاسخ‌ها مورد تأیید قرار گیرد، و برای تعیین پایایی^۳، از راهبرد تأیید همکاران پژوهشی استفاده شد. در مرحله سوم، ابعاد و مؤلفه‌های نهایی شناسایی شده، به صورت پرسشنامه تدوین و در اختیار جامعه آماری قرار گرفت. از آنان خواسته شد اهمیت و تأثیر هر یک از مؤلفه‌های شناسایی شده را بر اساس طیف پنج‌تایی لیکرت (خیلی زیاد تا خیلی کم) مشخص کنند. پرسشنامه‌های گردآوری شده، با استفاده از نرم افزار دلفی فازی تحلیل شدند. همراه با جمع آوری داده‌های کیفی از طریق مصاحبه‌های انفرادی، سعی شد جنبه‌های اخلاقی پژوهش از جمله کسب رضایت افراد مصاحبه شونده، اجتناب از هرگونه سوء اثر بر شرکت کنندگان، ناشناخته ماندن نام و نشان افراد و اصل محرمانه بودن داده‌ها و اطلاعات رعایت شود.

یافته‌ها

به منظور دستیابی به هدف تحقیق، سوال اول پژوهش به این صورت آورده شد:

"ابعاد و مولفه‌های تأثیرگذار بر هدایت تحصیلی دانش‌آموزان پایه نهم برای ورود به هنرستان کدامند؟"

جهت بررسی و پاسخ به این سوال، پس از جمع آوری، تنظیم و سازماندهی داده‌های حاصل از انجام هر مصاحبه و براساس روش مقایسه مداوم اشتراوس و کوربین، در خصوص استخراج کلمات و نکته‌های کلیدی در قالب شاخص، از متن مصاحبه اقدام گردید. برای این منظور داده‌های گردآوری شده از طریق مصاحبه، در یک بانک اطلاعاتی جمع‌آوری و سازماندهی شد. محقق در این مرحله سعی کرد با مرور مکرر داده‌ها نسبت به اطلاعات جمع‌آوری شده به یک دید کلی دست یابد. در مرحله بعدی، با استفاده از راهبرد جمله به جمله، عبارات مهم و مرتبط با موضوع پژوهش مشخص شدند پس از حذف موارد تکراری و ادغام موارد مشابه، ۲۲ طبقه یا مضمون در قالب ۵ مفهوم شناسایی شد که در جدول (۱) نمایش داده شده است.

¹ Straus & Corbin

² Validity

³ Reliability

جدول ۱- مضامین استخراج شده در رابطه با پیشران‌های هدایت تحصیلی (بر مبنای یافته‌های تحقیق)

ردیف	مضمون	کدگذاری مختص مشارکت کنندگان	مفاهیم
۱	آموزش مستمر کارشناسان و معلمان در زمینه اهمیت هدایت تحصیلی	۴ نفر	توانمندسازی و دانش‌مداری کارشناسان و معلمان
۲	ارائه مشاوره‌های تخصصی و بالا بردن سطح آگاهی کارشناسان و معلمان	۲ نفر	
۳	تسهیل در به اشتراک‌گذاری دانش بین کارشناسان و معلمان	۸ نفر	
۴	توانمندسازی کارشناسان و معلمان با استفاده از ابزارهای انگیزشی	۵ نفر	
۵	تشکیل بانک اطلاعاتی جامع در مورد عوامل مؤثر بر انتخاب رشته در مدارس	۹ نفر	به کارگیری مؤثر فناوری اطلاعات و ارتباطات
۶	تسهیل دسترسی به اطلاعات برای دانش‌آموزان، کارشناسان، معلمان و اولیا	۵ نفر	
۷	راه‌اندازی مشاوره و پشتیبانی برخط	۴ نفر	
۸	استفاده از نظرات و تجربه افراد موفق در بستر اینترنت	۳ نفر	
۹	افزایش حس مسئولیت‌پذیری والدین در مورد انتخاب رشته با جلسات مستمر و مداوم	۵ نفر	افزایش آگاهی و حس مسوولیت‌پذیری اولیا
۱۰	ارائه مشاوره به والدین در مورد رشته‌های تحصیلی هنرستان‌ها و آینده شغلی آن‌ها	۸ نفر	
۱۱	بالا بردن سطح آگاهی اولیا در مورد اهمیت انتخاب رشته با استفاده از کتابچه‌ها و نشان دادن افراد موفق	۳ نفر	
۱۲	ارائه اطلاعات کافی و بالا بردن سطح آگاهی دانش‌آموزان در مورد رشته‌های هنرستان‌ها و آینده شغلی آن‌ها	۵ نفر	
۱۳	معرفی دانش‌آموزان و نمونه‌های موفق فارغ‌التحصیلان	۴ نفر	توانمندسازی و افزایش آگاهی دانش‌آموزان
۱۴	ترویج و تسهیل استعدادیابی دانش‌آموزان	۱۲ نفر	
۱۵	تأکید بر توانمندی و علائق دانش‌آموزان	۵ نفر	
۱۶	کاهش تأثیر نمره کارنامه	۹ نفر	
۱۷	اصلاح کردن برگ شماره ۶ و روش امتیاز دهی	۷ نفر	اصلاح فرایند هدایت تحصیلی و روشهای امتیازدهی
۱۸	کاهش وزنه عملکرد تحصیلی	۶ نفر	
۱۹	انجام چند مرحله‌ای آزمون‌های هدایت تحصیلی (استعدادیابی) به منظور افزایش اعتماد و کاهش ابهامات	۵ نفر	
۲۰	شروع فرایند هدایت و مشاوره تحصیلی از پایه‌های پایین‌تر	۸ نفر	
۲۱	استفاده از اطلاعات آمایش سرزمینی و رشته‌های مورد نیاز	۷ نفر	
۲۲	لزوم برگزاری کلاس‌های و دوره‌های آمادگی برای شرکت در آزمون‌های مرتبط با انتخاب رشته	۷ نفر	

در ادامه به منظور پاسخ به سوال دوم پژوهش مبنی بر اولویت‌بندی و رتبه‌بندی پیشران‌های هدایت تحصیلی دانش‌آموزان پایه نهم برای ورود به هنرستان مضامین و مفاهیم استخراج شده، با استفاده از روش دلفی فازی وزن دهی و اولویت‌بندی شدند. نتایج محاسبات فازی‌سازی، در زیر آمده است.

جدول ۲- نتایج دلفی فازی مضامین

مفاهیم	مضمون	میانگین فازی	میانگین قطعی
توانمندسازی و دانش‌مداری	آموزش مستمر کارشناسان و معلمان در زمینه اهمیت هدایت تحصیلی	۰/۷۲، ۰/۹۱، ۱	۰/۸۹
کارشناسان و معلمان	ارائه مشاوره‌های تخصصی و بالا بردن سطح آگاهی کارشناسان و معلمان	۰/۹۳، ۰، ۰/۹۹	۰/۹۵
	تسهیل در به اشتراک‌گذاری دانش بین کارشناسان و معلمان	۰/۶۹، ۰/۷۳، ۱	۰/۷۰

۰/۷۱	۰/۹۵، ۰، ۰/۷۸	توانمندسازی کارشناسان و معلمان با استفاده از ابزارهای انگیزشی	
۰/۸۹	۰/۸۹، ۰، ۰/۸۸	تشکیل بانک اطلاعاتی جامع در مورد عوامل مؤثر بر انتخاب رشته در مدارس	
۰/۷۶	۰/۷۷، ۱، ۰/۷۵	تسهیل دسترسی به اطلاعات برای دانش‌آموزان، کارشناسان، معلمان و اولیا	بکارگیری مؤثر فناوری اطلاعات و ارتباطات
۰/۸۶	۰/۸۵، ۰، ۰/۸۴	راه اندازی مشاوره و پشتیبانی برخط	
۰/۹۲	۰/۹۷، ۱، ۰/۸۳	استفاده از نظرات و تجربه افراد موفق در بستر اینترنت	
۰/۹۱	۰/۹۴، ۰، ۰/۹۰	افزایش حس مسوولیت‌پذیری والدین در مورد انتخاب رشته با جلسات مستمر و مداوم	افزایش آگاهی و حس مسوولیت‌پذیری اولیا
۰/۸۴	۰/۹۲، ۰، ۰/۸۳	ارائه مشاوره به والدین در مورد رشته‌های تحصیلی هنرستان‌ها و آینده شغلی آن‌ها	
۰/۹۳	۰/۹۴، ۰، ۰/۸۱	بالا بردن سطح آگاهی اولیا در مورد اهمیت انتخاب رشته با استفاده از کتابچه‌ها و نشان دادن افراد موفق	
۰/۸۶	۰/۸۷، ۰، ۰/۸۲	ارائه اطلاعات کافی و بالا بردن سطح آگاهی دانش‌آموزان در مورد رشته‌های هنرستان‌ها و آینده شغلی آن‌ها	توانمندسازی و افزایش آگاهی دانش‌آموزان
۰/۸۹	۰/۸۹، ۱، ۰/۸۸	معرفی دانش‌آموزان و نمونه‌های موفق فارغ‌التحصیلان	
۰/۸۲	۰/۸۳، ۰، ۰/۸۱	ترویج و تسهیل استعدادیابی دانش‌آموزان	
۰/۸۴	۰/۸۶، ۱، ۰/۸۲	تأکید بر توانمندی و علائق دانش‌آموزان	
۰/۷۶	۰/۷۷، ۱، ۰/۷۵	کاهش تأثیر نمره کارنامه	
۰/۷۵	۰/۸۰، ۱، ۰/۶۴	اصلاح نمون برگ شماره ۶ و روش امتیاز دهی	
۰/۷۱	۰/۷۹، ۱، ۰/۶۷	کاهش وزنه عملکرد تحصیلی	
۰/۹۳	۰/۹۴، ۰، ۰/۹۲	انجام چند مرحله‌ای آزمون‌های هدایت تحصیلی (استعدادیابی) به منظور افزایش اعتماد و کاهش ابهامات	اصلاح فرایند هدایت تحصیلی و روشهای امتیازدهی
۰/۸۷	۰/۹۱، ۰، ۰/۸۶	شروع فرایند هدایت و مشاوره تحصیلی از پایه‌های پایین‌تر	
۰/۷۷	۰/۷۸، ۱، ۰/۷۶	استفاده از اطلاعات آمایش سرزمینی و رشته‌های مورد نیاز	
۰/۹۰	۰/۹۲، ۰، ۰/۸۸	لزوم برگزاری کلاس‌های و دوره‌های آمادگی برای شرکت در آزمون‌های مرتبط با انتخاب رشته	

سپس مضامین شناسایی شده، با استفاده از روش سوآرا^۱ (تجزیه و تحلیل و ارزیابی گام به گام اوزان) وزن دهی و رتبه بندی شدند. روش سوآرا یا تحلیل نسبت ارزیابی وزن‌دهی تدریجی یکی از روش‌های تصمیم‌گیری چند شاخصه است که هدف آن محاسبه وزن معیارها و زیرمعیارها است. روش سوآرا توسط Kersulien et al. در سال ۲۰۱۰ معرفی شد. در این روش به مهمترین معیار رتبه یک و به کم اهمیت‌ترین معیار رتبه آخر داده می‌شود. در این روش کارشناسان (پاسخ دهندگان) نقش مهمی در تعیین وزن معیارها دارند. مشخصه اصلی این روش، امکان برآورد کارشناسان و صاحب‌نظران در رابطه با نسبت اهمیت معیارها در فرآیند تعیین وزن آن‌هاست. این روش جهت گردآوری و هماهنگی اطلاعات به دست آمده از کارشناسان و صاحب‌نظران مفید است.

جدول ۳- وزن دهی و رتبه‌بندی مضامین بر اساس روش سوآرا

مفاهیم	مضمون	میانگین	Sj	Kj	Qj	Wj
توانمندسازی و دانش‌مداری کارشناسان و معلمان	ارائه مشاوره‌های تخصصی و بالا بردن سطح آگاهی کارشناسان و معلمان	۰/۹۵	۱	۱	۱	۰/۴۰
	آموزش مستمر کارشناسان و معلمان در زمینه اهمیت هدایت تحصیلی	۰/۸۹	۰/۷	۱/۷	۰/۵۹	۰/۲۳
	توانمندسازی کارشناسان و معلمان با استفاده از ابزارهای انگیزشی	۰/۷۱	۰/۴۲	۱/۴۲	۰/۴۱	۰/۱۷

^۱ SWARA (Step wise Weight Assessment Ratio Analysis)

شناسایی پیشران‌های هدایت تحصیلی دانش‌آموزان پایه نهم برای ورود به هنرستان

۰/۱۲	۰/۳۰	۱/۳۸	۰/۳۸	۰/۷۰	تسهیل در به اشتراک گذاری دانش بین کارشناسان و معلمان	
۰/۴۲	۱	۱	۱	۰/۹۲	استفاده از نظرات و تجربه افراد موفق در بستر اینترنت	
۰/۲۴	۰/۵۹	۱/۶۸	۰/۶۸	۰/۸۹	تشکیل بانک اطلاعاتی جامع در مورد عوامل مؤثر بر انتخاب رشته در مدارس	بکارگیری مؤثر فناوری اطلاعات و ارتباطات
۰/۱۶	۰/۳۹	۱/۵۳	۰/۵۳	۰/۸۶	راه اندازی مشاوره و پشتیبانی برخط	
۰/۱۱	۰/۲۶	۱/۴۸	۰/۴۸	۰/۷۶	تسهیل دسترسی به اطلاعات برای دانش‌آموزان، کارشناسان، معلمان و اولیا	
۰/۴۶	۱	۱	۱	۰/۹۳	بالا بردن سطح آگاهی اولیا در مورد اهمیت انتخاب رشته با استفاده از کتابچه‌ها و نشان دادن افراد موفق	
۰/۲۵	۰/۵۵	۱/۸۳	۰/۸۳	۰/۹۱	افزایش حس مسئولیت‌پذیری والدین در مورد انتخاب رشته با جلسات مستمر و مداوم	افزایش آگاهی و حس مسئولیت‌پذیری اولیا
۰/۱۴	۰/۳۰	۱/۷۹	۰/۷۹	۰/۸۴	ارائه مشاوره به والدین در مورد رشته‌های تحصیلی هنرستان‌ها و آینده شغلی آنها	
۰/۴۷	۱	۱	۱	۰/۸۹	معرفی دانش‌آموزان و نمونه‌های موفق فارغ‌التحصیلان	
۰/۲۶	۰/۵۴	۱/۸۴	۰/۸۴	۰/۸۶	ارائه اطلاعات کافی و بالا بردن سطح آگاهی دانش‌آموزان در مورد رشته‌های هنرستان‌ها و آینده شغلی آنها	توانمندسازی و افزایش آگاهی دانش‌آموزان
۰/۱۴	۰/۳۰	۱/۸۲	۰/۸۲	۰/۸۴	تأکید بر توانمندی و علائق دانش‌آموزان	
	۰/۱۶	۱/۸۰	۰/۸۰	۰/۸۲	ترویج و تسهیل استعدایابی دانش‌آموزان	
۰/۴۷	۱	۱	۱	۰/۹۳	انجام چند مرحله‌ای آزمون‌های هدایت تحصیلی (استعدایابی) به منظور افزایش اعتماد و کاهش ابهامات	
۰/۲۵	۰/۵۳	۱/۸۹	۰/۸۹	۰/۹۰	لزوم برگزاری کلاس‌های و دوره‌های آمادگی برای شرکت در آزمون‌های مرتبط با انتخاب رشته	
۰/۱۴	۰/۲۹	۱/۸۱	۰/۸۱	۰/۸۷	شروع فرایند هدایت و مشاوره تحصیلی از پایه‌های پایین‌تر	اصلاح فرایند هدایت تحصیلی و روش‌های امتیازدهی
۰/۰۸	۰/۱۷	۱/۷۳	۰/۷۳	۰/۷۷	استفاده از اطلاعات آمایش سرزمینی و رشته‌های مورد نیاز	
۰/۰۵	۰/۱۲	۱/۴۲	۰/۴۲	۰/۷۶	کاهش تأثیر نمره کارنامه	
۰/۰۴	۰/۰۹	۱/۳۱	۰/۳۱	۰/۷۵	اصلاح کردن برگ شماره ۶ و روش امتیاز دهی	
۰/۰۳	۰/۰۷	۱/۲۶	۰/۲۶	۰/۷۱	کاهش وزنه عملکرد تحصیلی	

همانطور که نتایج نشان می‌دهد، در بین مضامین مفهوم توانمندسازی و دانش‌مداری کارشناسان و معلمان، ارائه مشاوره‌های تخصصی و بالا بردن سطح آگاهی کارشناسان و معلمان و آموزش مستمر کارشناسان و معلمان در زمینه اهمیت هدایت تحصیلی مضامینی بودن که بالاترین رتبه را بدست آورده و دارای اهمیت بیشتری هستند. در این زمینه به مواردی همچون "برگزاری دوره‌های روانشناسی هدایت تحصیلی برای معلمان می‌تواند باعث افزایش سطح دانش آنان شود." یا "بزرگ‌ترین مشکل برنامه هدایت تحصیلی پایین بودن سطح دانش معلمان و مشاوران در زمینه هدایت تحصیلی است" می‌توان اشاره کرد.

در بین مضامین مفهوم به کارگیری مؤثر فناوری اطلاعات و ارتباطات، مضمون استفاده از نظرات و تجربه افراد موفق در بستر اینترنت دارای بالاترین رتبه بود. در این زمینه می‌توان به مواردی همچون "می‌توان از تجربه افرادی که با انتخاب درست رشته درسی و شغلی به درجه بالایی از موفقیت دست پیدا کرده‌اند" یا "الگو قرار دادن دانش‌آموزانی که با اینکه می‌توانستند رشته‌های نظری را انتخاب کنند، اما با انتخاب رشته‌های هنرستان، به موفقیت‌های بیشتری در شغل و زندگی خود رسیده‌اند" اشاره کرد.

به همین ترتیب در بین مضامین مفهوم افزایش آگاهی و حس مسوولیت‌پذیری اولیا، مضمون بالا بردن سطح آگاهی اولیا در مورد اهمیت انتخاب رشته با استفاده از کتابچه‌ها و نشان دادن افراد موفق، در بین مضامین مفهوم توانمندسازی و افزایش آگاهی دانش‌آموزان، مضمون معرفی دانش‌آموزان و نمونه‌های موفق فارغ‌التحصیلان و در بین مضامین مفهوم اصلاح فرایند هدایت تحصیلی و روش‌های امتیازدهی، مضمون انجام چند مرحله‌ای آزمون‌های هدایت تحصیلی (استعدایابی) به منظور افزایش اعتماد و کاهش ابهامات دارای بالاترین رتبه بودند.

با توجه به نتایج بدست آمده، مدل مناسب پیشران‌های هدایت تحصیلی دانش‌آموزان پایه نهم برای ورود به هنرستان به صورت زیر آورده شده است:

نمودار ۱- مدل پیشران‌های هدایت تحصیلی دانش‌آموزان پایه نهم برای ورود به هنرستان

بحث و نتیجه گیری

هدف این پژوهش شناسایی و تدوین مدل مناسب پیشران‌های هدایت تحصیلی دانش‌آموزان برای ورود به هنرستان است. بر این اساس سوال اصلی پژوهش مطرح شد که به منظور پاسخگویی به آن از روش کیفی و به صورت خاص مصاحبه نیمه ساختار یافته استفاده شد. نتایج مصاحبه با شانزده نفر از مشاوران و کارشناسان صاحب نظر در زمینه هدایت تحصیلی منجر به شناسایی ۲۲ مضمون در قالب ۵ مفهوم توانمندسازی و دانش‌مداری کارشناسان و معلمان، به کارگیری مؤثر فناوری اطلاعات و ارتباطات، افزایش آگاهی و حس مسوولیت‌پذیری اولیا، توانمندسازی و افزایش آگاهی دانش‌آموزان و اصلاح فرایند هدایت تحصیلی و روش‌های امتیازدهی شد. نتایج این پژوهش با یافته‌های مطالعات (2017) و (2015) Demir & Can، همسویی دارد. (2017) Hughes et al، (2018) Navidi، (2018) Rezaei Madani et al، (2019) Mimis et al، (2019) Salmani and Saimi، (2018) Hughes et al

در تبیین یافته‌های این پژوهش می‌توان گفت نظام هدایت تحصیلی موجود دارای نقایصی است که این امر انجام اصلاحات در این نظام را ضروری می‌کند. عدم توجه کافی به فرایند هدایت تحصیلی و سهل انگاری در این زمینه، عدم وجود رابطه تعاملی و دوطرفه بین دانش‌آموزان و اولیا با مدارس در زمینه هدایت تحصیلی، عدم وجود مراکز تخصصی هدایت تحصیلی، عدم هماهنگی فرایند و مقوله هدایت تحصیلی با

سایر برنامه‌های نظام آموزش، عدم وجود نیروی انسانی توانمند در زمینه هدایت تحصیلی و ... از جمله مهم‌ترین دلایل برای انجام اصلاحات در نظام موجود است.

معلمان و مشاوران، اولیا و دانش‌آموزان سه ضلع هرم هدایت تحصیلی هستند که باید در فرایند اصلاح آن، تحت تأثیر قرار گیرند. مشاوران و معلمان به عنوان راهنما با مشکلات تحصیلی و رفتاری دانش‌آموزان سرو کار دارند. آن‌ها باید متناسب با دانش روز، توان علمی و آموزشی خود را ارتقا داده و در این مورد لازم است که اصلاحات کلیدی انجام گیرد. وظیفه مشاوران و معلمان کمک به دانش‌آموزان در زمینه جهت‌دهی و انتخاب مسیر تحصیلی خود است. وجود مشاوران ماهر در مدارس به تازه واردان کمک می‌کند تا اطلاعات مربوط به موضوعات چالش برانگیز که می‌تواند در ادامه تحصیل و زندگی برای دانش‌آموزان مشکل ایجاد کند را بهتر درک کنند. هم‌چنین مشاوران می‌توانند به دانش‌آموزان برای مواجهه و مقابله با عصبی بودن و اضطراب امتحانات، و یا هنگام برقراری ارتباط شفاهی با معلمان و ... کمک کنند. از دیگر موارد مطرح شده در این پژوهش توجه به فناوری اطلاعات به منظور ارتقا و کارآمد کردن فرایند هدایت تحصیلی است. پیشرفت تکنولوژی و فناوری اطلاعات، همه عرصه‌های زندگی را تحت تأثیر قرار داده است که انتخاب رشته دانش‌آموزان نیز یکی از این موارد است. امروزه فناوری اطلاعات، دسترسی افراد به یکدیگر و استفاده از تجربیات همدیگر را راحت‌تر کرده است که این امر می‌تواند با کمک به دانش‌آموزان در زمینه استفاده از تجربیات افراد موفق و سایر افرادی که در انتخاب رشته دچار مشکل شده‌اند، فرایند هدایت تحصیلی را تسهیل کند. هم‌چنین به کمک فناوری اطلاعات، می‌توان بانک جامعی از اطلاعات مورد نیاز دانش‌آموزان، اولیا و مشاوران در زمینه هدایت تحصیلی گردآوری کرد و در صورت نیاز با کمترین هزینه و در کوتاه‌ترین زمان به این اطلاعات دسترسی داشت.

سومین مفهوم شناسایی شده در این پژوهش افزایش آگاهی و حس مسئولیت‌پذیری اولیا نسبت به هدایت تحصیلی و فرایند انتخاب رشته فرزندان است. در مدارس همواره جلساتی به منظور افزایش آگاهی اولیا در این زمینه انجام می‌گیرد، با این حال بسیاری از مشاوران معتقدند که شرکت اولیا در جلسات مربوط به هدایت تحصیلی، عمدتاً به منظور رفع تکلیف و به صورت نمادین است و کارکرد مؤثری ندارد. دانش‌آموزان اوقات زیادی را در خانه و با والدین‌شان می‌گذرانند که این امر بر فرهنگ و رفتار آن‌ها تأثیرگذار است. بنابراین لازم است که اولیا، با آگاهی و دانش بالا نسبت به هدایت تحصیلی و فرایند انتخاب رشته دانش‌آموزان توجه کنند. بالا بردن سطح آگاهی اولیا در مورد اهمیت انتخاب رشته با استفاده از کتابچه‌ها و نشان دادن افراد موفق، افزایش حس مسوولیت‌پذیری والدین در مورد انتخاب رشته با جلسات مستمر و مداوم و ارائه مشاوره به والدین در مورد رشته‌های تحصیلی هنرستان‌ها و آینده شغلی آن‌ها به عنوان سه مضمون شناخته شده در این زمینه می‌تواند راه‌گشا باشد.

در فرایند هدایت تحصیلی در نهایت این دانش‌آموزان هستند که باید نسبت به انتخاب رشته مناسب و مورد علاقه خود اقدام کنند و تمامی موارد گفته شده صرفاً در جهت کمک به دانش‌آموزان در فرایند انتخاب رشته است. توانمندسازی و افزایش آگاهی دانش‌آموزان از طریق عواملی مانند معرفی دانش‌آموزان و نمونه‌های موفق فارغ‌التحصیلان، ارائه اطلاعات کافی و بالا بردن سطح آگاهی دانش‌آموزان در مورد رشته‌های هنرستان‌ها و آینده شغلی آنها، تأکید بر توانمندی و علائق دانش‌آموزان و ترویج و تسهیل استعدایابی دانش‌آموزان می‌تواند بر کارآمد شدن هدایت تحصیلی کمک کند.

در نهایت نتایج نشان داد که از جمله پیشران‌های هدایت تحصیلی دانش‌آموزان پایه نهم، اصلاح فرایند هدایت تحصیلی و روش‌های امتیازدهی از طریق عواملی مانند انجام چند مرحله‌ای آزمون‌های هدایت تحصیلی (استعدادیابی) به منظور افزایش اعتماد و کاهش ابهامات، لزوم برگزاری کلاس‌ها و دوره‌های آمادگی برای شرکت در آزمون‌های مرتبط با انتخاب رشته، شروع فرایند هدایت و مشاوره تحصیلی از پایه‌های پایین‌تر، استفاده از اطلاعات آمایش سرزمینی و رشته‌های مورد نیاز، کاهش تأثیر نمره کارنامه، اصلاح نمودن برگ شماره ۶ و روش امتیازدهی و کاهش وزنه عملکرد تحصیلی است.

انجام پژوهش کیفی با دشواری‌ها و محدودیت‌هایی از جمله انجام مصاحبه‌های زمانبر و بعضاً طولانی و دشواری در جلب رضایت مصاحبه‌شوندگان همراه بود. با این وجود پیشنهاد می‌شود:

در تحقیقات آینده تأثیر عواملی مانند جنسیت، موقعیت اجتماعی و اقتصادی خانواده، ساختار خانواده بر فرایند هدایت تحصیلی بر اساس مدل شناسایی شده در این پژوهش مورد بررسی قرار گیرد. هم‌چنین پیشنهاد می‌شود از مدل ارائه شده در این پژوهش به منظور اثربخشی بیشتر و کارا کردن فرایند هدایت تحصیلی دانش‌آموزان پایه نهم استفاده شود.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

در مطالعه حاضر تمام نمونه آماری با رضایت خود پرسشنامه را تکمیل کردند.

حامی مالی

از حمایت مالی هیچ سازمانی استفاده نشده است.

مشارکت نویسندگان

طراحی و ایده پردازی: فیض الله ناصری؛ روش شناسی و تحلیل داده‌ها: فیض الله ناصری؛ نظارت و نگارش نهایی: فیض الله ناصری، مریم اسلام پناه.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

References

- Antelm-Lanzat, A. M., Gil, A. J., Cacheiro-González, M. L., Pérez-Navío, E., & Fonseca-Pedrero, E. (2020). Learning styles and vocational guidance in secondary education. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 20(3), 1 - 15.
- Aslani, T. Faraji, R. (2016). Survey of students' attitudes about the effective factors in academic guidance and the level of satisfaction with the field of study. National Conference on School Psychology, Mohaghegh Ardabili University, Ardabil. [in Persian].
- Belghiti, K., EL Kirat El Allame, Y., & Chana, M. (2017). Critical thinking development: the case of the english course in the CPGE Classes in Meknes, Fes and Kenitra.
- Belskaya, E., Moldovanova, E., Rozhkova, S., Tsvetkova, O., & Chervach, M. (2016). University smart guidance counselling. In *Smart Education and e-Learning 2016* (pp. 39–49)
- Eskandari, M. (2007). Obstacles of using information and communication technology in learning-teaching process. Tehran: Islamic Azad University. [in Persian].
- Guichard, J., Huteau, M., & Huteau, M. (2005). *L'orientation scolaire et professionnelle*. Paris: Dunod.
- Keršulienė, V., Zavadskas, E. K., & Turskis, Z. (2010). Selection of rational dispute resolution method by applying new step-wise weight assessment ratio analysis (SWARA). *Journal of Business Economics and Management*, 11(2), 243-258.
- Khademmasjedi, H., Noroozi, D. (2016). The Impact of the Using Information and Communication Iechnology (ICT) by Parents and Classmates on Choosing the Field of Study by Students (Dushanbe, Tajikistan). *Educational Psychology*, 12(42), 41-56. [in Persian].
- Mimis Mohamed, El Hajji Mohamed, Es-saady Youssef, Oueld Guejdi Abdellah, Douzi Hassan, Mammass Driss. (2019). A framework for smart academic guidance using educational data mining. *Education and Information Technologies* volume 24, pages1379–1393
- Navidi, A.(2018). Academic Guidance in Iranian Educational System: Practical Experiences and Lasting Challenges. *QJOE*, 34(1), pp 9-34. [in Persian].
- Nazari, E., Mohamadi, F., & Hatami, H. (2010). Some Guidelines to Guide First Grade High SchooStudents of Sirjan in Selecting Their Educational andl. *Journal of New Approaches in Educational Administration*, 1(3), 117-130.
- niazazari, K., sharifi, B., & jabbari, N. (2020). providing a model for achiving to effective educational guidance for students in Iran's educational system. *Journal of New Approaches in Educational Administration*, 11(41), 135-158.
- Niyaaazi, M, Soleymaanjeaad, M. (2021). Experts' Opinion on Factors Affecting the Selection of Field of Study by High School Students . *QJOE*; 36 (4) :105-126. [in Persian].
- Owens, M. R. (2015). Student perceptions of academic advisor effectiveness and student success: Factors that matter (Doctoral dissertation, Eastern Illinois University).
- Rezaei Madani, M., Kalantar Hormozi, A., Naeimi, E. (2019). The survey of the process of new academic guidance in ninth grade from the perspective of school counselors. *Counseling Culture and Psychotherapy*, 10(39), 27-48. [in Persian].

- Romito M. (2019): Governing through guidance: an analysis of educational guidance practices in an Italian lower secondary school. *Studies in the Cultural Politics of Education*. 40(6), 773-788.
- Salmani, M. Saimi, H. (2018), A Study of Factors Affecting Academic Guidance and Selection of Ninth Grade Students in Sari, National Conference on New World Achievements in Education, Psychology, Law and Socio-Cultural Studies, Islamic Azad University of Zarghan, Khoy. [in Persian].
- Shafi'abadi, A. (2013). Career counseling and job selection theories (with general revision and additions). Tehran: Roshd Publications. [in Persian].
- sharifi, B., niazazari, K., Jabbari, N. (2020). providing a effective educational guidance model for students; based on ICT. *Information and Communication Technology in Educational Sciences*, 10(39), 45-64. [in Persian].
- Sohrabi, I. Sadeghi, Q. Separation, H. (2017). Review of academic guidance and related challenges. Provincial Scientific Research Conference on Strategies and Strategies for Quality Improvement in Education [in Persian].
- TaaleZari, M. Hosseinaei, A. Aghababaei, Z. (2018). The role of academic guidance in satisfaction with the field of study in high school students. Fifth International Conference on Psychology, Educational Sciences and Lifestyle. [in Persian].
- Tawiah Dabone Kyeremeh, Alberta Graham Yaa, Bossman Fabea Ineke. (2015). Impact of Guidance and Counseling on Academic Performance. *Research on Humanities and Social Sciences*. Vol.5, No.8, PP 225-227.
- Wong P.W., Yuen M. (2019). Career Guidance and Counseling in Secondary Schools in Hong Kong: A Historical Overview. *Journal of Asia Pacific Counseling*, 9(1), 1-19.